

maatregelen en wetten het vertrouwen te vestigen, dat voor alle degelijke gezinnen ook bij een groot aantal kinderen een goedkope en gezonde woning gewaarborgd is”.

„Staat en gemeente moeten tot dit doel alle ondernemingen voor woningbouw ten algemeenen nutte steunen, door goedkopen bouwgrond ter beschikking te stellen, de bouwvoorwaarden te verlichten, door aanleg van verkeersmiddelen met huizenkoloniën buiten de steden. Voor voorschotten bij den bouw van kleine woningen ten algemeenen nutte worde door het rijk voor 90 pCt. borg gestaan.

Uit openbare middelen worde een huurtoeslag betaald aan gezinnen met vele gezonde kinderen.

Personalia. — Overleden: Prof. TH. LEBER, oud-hoogleraar in de oogheekunde te Heidelberg, 77 jaar oud; exc. prof. EMIL V. BEHRING te Marburg, 63 jaar oud; prof. A. WÖFLER, oud-hoogleraar in de chirurgie te Praag, 67 jaar oud.

PINKHOF.

BINNENLAND.

Nederlandsche ambulances voor Duitschland en Oostenrijk-Hongarije. — Verschenen is het verslag dezer ambulances over 1916. Het bevat allereerst een overzicht van het centraal-comité en van de sub-comité's. Daarop volgt een verhaal van het tot stand komen der ambulances, waarover de eerste besprekingen in den zomer van 1915 gevoerd werden. In October 1915 berichtte de Duitsche regeering, dat uitzending eener chirurgische ambulance welkom zou zijn en aanstonds werden de handen ineengeslagen om die zaak voor te bereiden. Aan prof. O. LANZ werd verzocht in het centraal-comité zitting te nemen en zich aan het hoofd van den geneeskundigen dienst der ambulance te stellen; zijn ambtsbezigheden verhinderden hem daarin, maar hij was bereid voor de organisatie van het uit te zenden geneeskundig personeel en materieel te zorgen en de ambulance naar de plaats van bestemming te begeleiden en aldaar in werking te brengen. De gelden voor het doel stroomden zóó rijkelijk toe, dat het oorspronkelijke plan voor uitzending van één ambulance verruimd kon worden tot twee, één voor Duitschland en één voor Oostenrijk; als standplaatsen werden aangewezen Gleiwitz in Opper-Silezië en Budapest. Den 28sten December 1915 vertrokken de beide ambulances van Amsterdam en werden in Duitschland met bewijzen van waardeering ontvangen. Nadat de ambulances in werking gesteld waren, traden als leiders op van die te Gleiwitz dr. D. H. VAN DER GOOT en te Budapest de gep. dir. O. v. G. 1e kl. A. VAN DE MOER. De ambulance te Gleiwitz is sedert onafgebroken aldaar werkzaam geweest, tot 27 Juli onder leiding van dr. VAN DER GOOT, daarna tot 28 October onder leiding van dr. L. M. METZ en thans onder bestuur van dr. C. W. VINKHUYZEN. De ambulance te Budapest keerde einde Juli naar Nederland terug, omdat het gebouw, waarin zij gevestigd was, voor een andere bestemming moest ontruimd worden. Den 21sten Augustus werd een nieuwe ambulance onder leiding van dr. M. STEFFELAAR naar Olmütz gezonden.

De ambulance te Gleiwitz was ondergebracht in het „Theater- und Konzerthaus”, een groot gebouw met talrijke zalen en met een schaduwrijken tuin. In de twee theaterzalen was plaats voor 83 en 67 bedden, een andere zaal diende als dagverblijf voor de herstellenden. Twee vertrekken werden ingericht voor operatie- en verbandzaal, er werd plaats gevonden voor een laboratorium voor scheikundig en mikroskopsch onderzoek, voor een Röntgenkamer en donkere kamer, terwijl de tandarts WITTHAUS een tandheelkundige behandelings- en operatiekamer benevens een technisch atelier had ingericht. Een medegenomen ziekenauto deed herhaaldelijk dienst bij het vervoer van gewonden van het station naar de ambulance; na een maand of vier werd dit vervoermiddel echter buiten gebruik gesteld wegens benzine-gebrek. De raderbrancard, systeem DE MOOY, bewees talrijke diensten. Aan den leider der ambulance was tevens opgedragen de behandeling in het officiershospitaal, dat ingericht was in de „Augen- und Ohrenklinik”. Voorts waren de Nederlandsche chirurgen consulterend chirurg voor alle andere reserveziekenhuizen te Gleiwitz, waar zij vaak ook geopereerd hebben, terwijl talrijke operatieve gevallen uit de andere ziekenhuizen naar het „Konzerthaus”

werden overgebracht. Van 29 December 1915 tot 27 Juli 1916 zijn in behandeling genomen 775 patiënten, van wie 11 zijn overleden. Het aantal grootere operaties bedroeg 475. Het leeuwenaandeel had de ledematen-chirurgie; slechts als uitzondering werd tot amputatie overgegaan; verder operaties aan den schedel, de wervelkolom, de borstkas, de buikorganen. Groote gipsverbanden en rekverbanden werden dagelijks aangelegd. De uitkomsten verkregen met het rekverband volgens STEINMANN bij uitgebreide, vaak geïnfecteerde, beenversplinteringen waren voortreffelijk. Het Röntgen-toestel bewees dagelijks diensten; er werden niet minder dan 775 photo's gemaakt. Op 27 Juli 1916 nam dr. METZ de leiding der ambulance over; er waren toen 6 dokters en 12 Nederlandsche zusters; het verplegend personeel werd toen tijdelijk aangevuld met 10 Duitse zusters; uit Nederland werden echter nog 10 zusters aangevraagd, zoodat na haar aankomst de ambulance weder een volmaakt Nederlandsch karakter droeg. De 150 bedden waren bijna doorlopend bezet, maar de patiënten wisselden voortdurend. Soms gebeurde het, dat vrij plotseling een vijftigtal bedden ineens geruimd moesten worden, als een hospitaaltrein aangekomen was. In de operatiekamer werd dagelijks geopereerd, op de afdeeling kaakchirurgie werd voortdurend hard gewerkt. De patiënten waren nagenoeg allen Duitschers, met uitzondering van enkele Russen. Op 28 October 1916 nam dr. VINKHUYZEN de leiding over. Van 27 Juli tot 31 December zijn er 633 patiënten verpleegd, met een gemiddelden behandelingsduur van 30 dagen. Gestorven zijn er vijf, waarvan drie in hopeloos toestand binnenkwamen. Er zijn 235 operaties verricht, waarvan een groot deel onder plaatselijke gevoelloosheid. In de afdeeling voor kaakverwondingen werden door den tandarts WITTHAUS 57 patiënten met kaakbreuken behandeld, 12 der bovenkaak en 45 der onderkaak; met behulp van metalen spalken werden de kaakstukken gereponeerd en op hun plaats gehouden; groote gapingen in de weke deelen werden door de chirurgen met plastische operaties verbeterd. Verder kwamen een twintigtal andere aandoeningen van de kaken in behandeling en werden 412 tandvullingen gemaakt en 53 wortelkanaalvullingen; eindelijk werden 30 prothesen geplaatst.

De ambulance voor Budapest bestemd kwam 7 Januari 1916 aldaar aan en werd ondergebracht in het K. u. K. Reserve Lazaret n°. 4; dit bevatte 4 groote en 5 kleine zalen voor de verpleging, een operatiekamer, Röntgenkamer, enz.. Het aantal bedden bedroeg ongeveer 180. Den 11den Januari vingen de werkzaamheden aan in het hospitaal, dat met 130 patiënten aan de ambulance werd overgegeven; gedurende het zes maanden durende verblijf aldaar werden 456 nieuwe patiënten opgenomen, zoodat ongeveer 600 verpleegd werden. Van dezen herstelden 23 pCt. zóó volkomen, dat zij naar het front teruggingen; 4 pCt. werden als ongeschikt voor den dienst ontslagen; slechts 2 overleden. Er werden vele groote operaties met goed gevolg verricht; verwondingen door blanke wapenen kwamen niet voor. Ook vele inwendige zieken werden verpleegd, vooral met rheumatische aandoeningen en een 30-tal met longtopaandoeningen. Den 25sten Juli 1916 keerde de ambulance in haar geheel naar Nederland terug, omdat aan de voortzetting van den arbeid te Budapest verschillende bezwaren verbonden waren. Chef-chirurg van deze ambulance was dr. F. HIJMANS; als tandarts was de heer SCHÄFER, geassisteerd door zijn dochter, werkzaam.

Den 21sten Augustus 1916 vertrok uit Amsterdam de ambulance bestemd voor Olmütz onder leiding van dr. STEFFELAAR; zij zou daar werken in het tijdens den oorlog gebouwde barakken-hospitaal „Reservespital n°. 2", dat 2000 bedden telde. Haar werd toegewezen barak n°. 6, bestaande uit drie zalen elk voor 25 patiënten, een operatie- en een verbandkamer, enz.. Toen de werkzaamheden begonnen, bevonden zich in de barak 75 zwaar verwonden, die den vorigen dag waren aangekomen. Men was dus terstond geplaatst voor een overmaat van chirurgischen arbeid, terwijl de hulpmiddelen nog zeer onvoldoende waren. Wel stonden er in de magazijnen bijna 300 kisten met de hulpmiddelen afkomstig van de ambulance, die te Budapest gewerkt had, maar tijd voor uitpakken ontbrak. Toch is het personeel er in geslaagd het werk meester te blijven, al was het den eersten tijd erg behelpen, maar langzamerhand werd alles uitgepakt en kreeg men de beschikking over het noodige materiaal. Gaandeweg breidden ook de bemoeiingen van den leider zich over meer ba-

rakken uit: barak n°. 13 en n°. 19 werden onder zijn leiding geplaatst. Den 22sten September kwam dr. MAC LEOD, off. v. gez. van het Nederlandsche leger in Olmütz aan; hij nam barak n°. 6 van den leider over, die zelf in barak n°. 13 een zaal met 50 Oostenrijkers en een zaal met 50 zwaar gewonde Russische krijgsgevangenen en in barak n°. 19 een 100-tal Oostenrijksche gewonden onder zijn beheer had. Spoedig werd ook barak n°. 15 met ruim 100 zwaar gewonde Turken onder de zorg van den leider gesteld; behalve de vermeerdering van arbeid deed hier de onbekendheid met de taal zich lastig gevoelen. Den 10den October kwamen uit Nederland dr. DE GROOT, chirurg, en dr. MORTIER HIJMANS, internist, zich bij de ambulance voegen; dr. DE GROOT nam barak n°. 15 van den leider over en kreeg weldra de zorg over barak n°. 16 met een 100-tal Turken en de helft van barak n°. 17 met ruim 50 zwaar gewonde Russen. Dr. HIJMANS nam samen met dr. MAC LEOD barak n°. 18 met een 80-tal Turken voor zijn rekening. De leider werd als verantwoordelijk chirurg gesteld over de barakken n°. 10 en n°. 20, elk met een vrouwelijke Oostenrijksche arts aan het hoofd. De Nederlandsche ambulance had nu haar volle werkzaamheid ontplooid. Den 28sten November vertrok dr. STEFFELAAR weder naar Nederland en bleef MAC LEOD het hoofd, die op 18 December daaraanvolgend de terugreis aanvaardde; op dien datum kwam te Olmütz dr. L. HAVINGA, terwijl in Februari 1917 dr. J. OLJENICK zich bij de ambulance voegde.

Wij hebben gemeend van deze verslagen een ietwat uitvoerig overzicht te mogen geven, omdat daarin een beknopt, maar volledig verhaal van het wedervaren en den arbeid der Nederlandsche ambulances in Duitschland en Oostenrijk is gegeven, die ons anders slechts fragmentarisch uit onbetrouwbare courantenberichten bekend geworden zijn, en omdat de groote massa belangrijke arbeid, door onze landgenooten aldaar verricht, wel verdient, eens onder de aandacht onzer lezers gebracht te worden.

Het promotierecht der H. B. S. — Sedert onze vorige opgave zijn nog bij de Tweede Kamer ingekomen de volgende adressen om aan te dringen op aanneming van het wetsvoorstel van den heer LIMBURG c.s.: Van den senaat der rijksuniversiteit te Utrecht; van den senaat der Technische hoogeschool te Delft; van het bestuur van het Genootschap ter bevordering van Natuur-, Genees- en Heelkunde te Amsterdam; van het hoofdbestuur der Maatschappij van nijverheid, te Haarlem; van het hoofdbestuur der Nederlandsche Maatschappij ter bevordering der Pharmacie, te Amsterdam; van G. HONDIUS BOLDINGH, E. VERSCHAFFELT en P. VAN DER WIELEN, belast met het onderwijs aan de a. s. apothekers aan de universiteit te Amsterdam; van het bestuur der Pharmaceutische studentenvereniging „Luctor et Emergo” te Amsterdam; van het bestuur der Pharmaceutische studentenvereniging „Aesculapius” te Leiden; van het bestuur van het Nederlandsch Nationaal Comité voor de Internationale Geneeskundige Congressen, te Amsterdam; van B. J. KOUWER en A. J. P. VAN DEN BROEK, te Utrecht; van den raad van bestuur van het Koninklijk Instituut van Ingenieurs, te 's-Gravenhage; van het bestuur der Nederlandsche Phytopathologische vereniging, te Amsterdam; van het hoofdbestuur der Nederlandsche Natuurhistorische vereniging, te Amsterdam; van het bestuur van het Genootschap tot bevordering van Heel- en Verloskunde, te Amsterdam. Voorts een adres met dezelfde strekking van het bestuur van de Nederlandsche Keel-neus-oorheelkundige vereniging te Utrecht, en een van het bestuur van het Amsterdamsch Studieverbond, welke beide echter als ongezegeld zijn ter zijde gelegd. Verder nog een verklaring van instemming met genoemd wetsvoorstel van het bestuur der Vereeniging tot beoefening der ongevalleneeskunde. Eindelijk zijn door de Pharmaceutische Studentenvereniging „Luctor et Emergo” en door het hoofdbestuur der Nederlandsche Maatschappij ter bevordering der Pharmacie, te Amsterdam adressen van dezelfde strekking tot H. H. de Koningin gericht, en door de curatoren der universiteit van Amsterdam een aan den minister van binnenlandsche zaken.

In de vergadering der Tweede Kamer van 24 April ll. is besloten het wetsvoorstel LIMBURG c. s. aan de lijst der in het openbaar te behandelen wetsontwerpen toe te